

שיעורי תורה
רשק

היכלי תורה

ערש"ק פרשת תצוה ט אדר תשס"ט ♦ דף היומי בכלי: בבא קמא סח ירושלמי: קידושין לב

והאבנים תהיין על שמת בני ישראל

בגמרא נאמר (יומא עג:), כי כאשר נשאלים באורים ותומים, מתקבלת התשובה על ידי האותיות החקוקות באבני החשן, שהאותיות הכלולות בנוסח התשובה בולטות או מצטרפות זו לזו. מקשה הגמרא, והא לא כתיב בהו צד"י, כלומר שבכל שמות השבטים לא נמצאת אות זו, ואם צריך לה, כגון כאשר ניתנה התשובה לדוד 'רדוף כי השג תשיג והצל תציל' (שמואל א כג), מהיכן באה אות צד"י. מתרצת הגמרא, אמר רב שמואל בר יצחק, אברהם יצחק ויעקב כתיב שם, והיינו שגם שמות האבות היו חקוקים על אבני החשן. חוזרת הגמרא ומקשה, והא לא כתיב טי"ת, אמר רב אחא בר יעקב שבטי ישורון כתיב שם. וצריך להבין, מדוע מקדימה הגמרא להקשות מהאות צד"י שהיא מאוחרת בסדר האל"ף בי"ת, קודם היה לגמרא להקשות מהאות טי"ת שהיא קודמת לאות צד"י.

והנה במדרש נחלקו האמוראים, ולחד מאן דאמר היו כתובים על האבנים שמות האבנים עצמן, שעל אבן האדם היה חקוק אדם ראובן וכן הלאה. מאן דאמר זה למד כן מהפסוק 'והאבנים תהיין על שמת בני ישראל', היינו ששמות האבנים חקוקות בהן. ואילו החולק מפרש פסוק זה שהאבנים הוא מלשון אב, ולמד מכאן ששמות האבות היו חקוקים על האבנים.

ממילא היה ידוע למקשן בגמרא שמלבד שמות השבטים היו חקוקים באבני החשן שמות נוספים, אלא שכאשר הקשה את קושייתו והא לא כתיב בהו צד"י, היתה דעתו כדעת אותו מאן דאמר הסובר ששמות האבנים היו חקוקות שם, ובכל שמות האבנים, כמו בשמות השבטים, לא נמצאת האות צד"י. לכן לא היה יכול להקדים ולשאול מהיכן באה האות טי"ת, כי כפי דעתו בשעה שהקשה היתה האות טי"ת חקוקה באבן פטדה.

רק כאשר תירצה הגמרא ששמות האבות היו חקוקים באבני החשן, למד המקשן מתוך תירוץ זה שזה פירוש הפסוק 'והאבנים תהיין', ואילו שמות האבנים עצמן כלל לא היו חקוקים, מעתה הוקשה לו והא לא כתיב טי"ת.

ע"פ חתם סופר

נושאי הדף בעלון

מכירת בכור או חמץ בלי ידיעת הבעלים.....בבא קמא סח

כמה דינים הנלמדים מדין הלעיטהו לרשע וימות.....בבא קמא סח

ברכת האילנות על אילן ערלה.....בבא קמא סט

סברת 'סופו לנוח' ו'לבוד' בהנחת תפילין.....בבא קמא ע

אכילת דברים מתוקים לחיזוק הלב והמוח.....בבא קמא עא

קניה בחנות של מחללי שבת.....בבא קמא עב

האם מותר לשקר ולומר שאינו בתענית.....בבא קמא עג

שאלת שלום תלמיד לרבו.....בבא קמא עג

הזיק מטבע עתיקה, ובכך התייקרה מטבע אחרת של הניזק.....בבא קמא עד

כפתור ופרח.....עמוד 5

צבא קמא סח

מכירת בכור או חמץ בלי ידיעת הבעלים

בשו"ת פנים מאירות (ה"ב ס"י נב) כתב, שאם אדם מכר פרה מעוברת של חברו לכותי בלתי ידיעת בעליו, כדי לפטור הוולד הנולד מדיני בכורה, נראה שהוא מכירה משום שזכין לאדם שלא בפניו, והוכיח כן מהתוס' בסוגיין (ד"ה הוא דאמר) שמחללים נטע רבעי ומעשר שני של חברו שלא מדעתו, משום שזכות היא לו.

וכן לענין חלה מבואר בשו"ע (יו"ד ס"י שכח ס"ג) שאם הפרשת חלה היא זכות לבעל העיסה, כגון שהיתה עיסה מתקלקלת מותר ליטול חלה בלא רשותו, אף שאינו נעשה שליח בלתי רשותו לענין תרומה, אולם באופן שזכות הוא לו נעשה שליח שלא מדעתו, א"כ כמו"כ לגבי בכור.

לפי זה כתב הפנים מאירות שכן הדין בחמץ, אם לא היה הבעל הבית בביתו ומכר איש אחר חמצו, הרי הוא כשלוחו, כיון שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו.

בפתחי תשובה (יו"ד ס"י שכ סק"ו) הביא דברי הפנים מאירות, והביא גם תשובת חינוך בית יהודה (ס"י פא) שכתב, בדבר בכור שמכרה אשת בעל הבית לעובד כוכבים בפרוטה, שיש להסתפק אם מכירתה מכירה, שהרי אין ביד אשה למכור משל בעלה, אם לא שנאמר אנן סהדי שרוצה הבעל בזה, ואם היא נושאת ונותנת בתוך הבית פשוט שאין בזה מיחוש. ועיין בשו"ת אמרי יושר (ח"א ס"י קסא) מה שדן בדברי הפנים מאירות.

כמה דינים הנלמדים מדין הלעיטהו לרשע וימות

על פי הכלל הלעיטהו לרשע וימות, דנו הפוסקים בכמה וכמה ענינים. א. בשו"ת חות יאיר (ס"י קמב) כתב, שאין לאדם להניח בביתו נבילות וטריופות אף אם מיחד להם מקום בביתו, ואפילו נותנם בחדר לבד, מפני שאין לנו להקל מסברא במקום שאסרו רז"ל, ועוד שחוששים גם לארחי ופרחי, פן יקח בגניבה אחד מהם ויכשל בהם, וביאר שאין לומר בכה"ג הלעיטהו לרשע, כי פה אני מביא ונותן מכשול לפניו, וגם אותו משנה והדין של הלעיטהו לרשע צ"ע מצד הסברא ומגמל.

ב. בתומים (ס"י ד סק"א) מבואר, שמי שנכנס לבית חברו ע"מ לגזלו, ובעה"ב רוצה לאסור עליו הבית בקונם בכוונה להבריחו מן הבית, אסור לעשות כן משום שאיש זה שנכנס ורוצה לגזלו, מגו שחשוד על הגזל חשוד ג"כ לעבור על הקונם, ונמצא מכשילו בעבירת איסור קונם. ובספר נטעי איתן (ח"ו ס"י פז) כתב בעל ההר צבי שבזה אין אומרים הלעיטהו לרשע וימות, כיון שבנידון של התומים הרי הוא מכשילו בקום ועשה בזה שאוסר עליו הכניסה בקונם, משא"כ בנידון המשנה אינו מכשילו בקום ועשה אלא רק אינו מונעו מלהכשל באיסור ערלה.

ג. בשו"ת בית יצחק (או"ח ס"י כט) כתב לדון מסוגיא זו על נתינת אוכל למי שלא נוטל ידיו, ובשו"ת הרי בשמים (מהדו"ג ס"י קט) דן על פי זה על מכירת דבר איסור למומר.

ד. בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ה ס"י קכא) דן על עשיית קדושין על תנאי כדי להציל מאיסור פרוצות שינשאו בלא גט, וכתב שעל זה אמרו הלעיטהו לרשע וימות, ולא יעשו כאלו קדושין.

ה. בשו"ת מהרש"ם (ח"א ס"י ז) כתב שאין לנו להתיר לבטל תקנת חז"ל, מחשש מכשול עבירה חמורה. וע"ז אמרו הלעיטהו לרשע וימות.

צבא קמא סט

ברכת האילנות על אילן ערלה

בשו"ת רב פעלים (ה"ג ס"י ט) כתב להתיר לברך ברכת האילנות על אילנות שפירותיהם פירות ערלה, אף על פי שהפירות אסורים בהנאה, שאף שמברך שברא אילנות טובות ליהנות בהם בני אדם והרי עכשיו א"א ליהנות מהם, מ"מ הרי גם אילנות אלו עומדים ליהנות בהם בני אדם אחר שיעברו שני ערלה, ועי"ש במה שדן מצד שאסור ליהנות מאיסורי הנאה ואיך יהנה בברכתו. וכן מבואר בשו"ת נטע שורק (ס"י ט' מחתן המחבר) שפשוט לו ג"כ לברך.

גם בשו"ת דברי יעקב (שור, מהדו"ת ס"י ג) נקט שמברכים על אילנות ערלה כיון שאין הברכה על אילן זה במיוחד, אלא הברכה היא אשר עתה אילני מאכל מלבלבים בעולם, ושהפריח הקב"ה עץ יבש. עוד כתב שנוסח הברכה היא 'ליהנות בהם בני אדם', ועכו"ם ג"כ קרוין בני אדם, והערלה ראויה להם שיכולים ליהנות ממנה.

בדובב מישרים (ה"ג ס"י ה) כתב להוכיח לנידון זה, ממה שאמרו בסוגיין שהיו מציינים בשביעית מקום אילנות ערלה בחרסית, כיון שבשביעית הפירות הפקר וחששו שיבואו בני אדם לידי מכשול שיאכלו פירות ערלה, אבל בשאר שני שבוע לא היו מציינים ולא חששו שגנבים יאכלום, משום שהלעיטהו לרשע וימות, והקשה אם נאמר שאין מברכים ברכת האילנות על אילנות ערלה, א"כ גם בשאר שני שבוע צריכים לציין אילנות ערלה כדי שלא יבואו בני אדם לידי מכשול שיברכו ברכת האילנות לבטלה, ועל כרחק שאפשר לברך ברכת האילנות על אילנות ערלה.

בטעם הדבר כתב, שהברכה היא על הבריאה בכללה שבעצם נבראו אילנות ופירות ליהנות בהם בני אדם, ואין מעכב מה שמצד גזירת התורה אי אפשר ליהנות מהם כעת, שהרי מ"מ לאחר שיעברו שנות הערלה יהיו הפירות מותרים, אם כן ענין הבריאה היא ליהנות בני אדם.

כיוצא בזה כתב גם בשו"ת חלקת יעקב (או"ח ס"י נו) והוסיף, שהערלה ראויה אף לישראל, לחולה שיש בו סכנה, ובשו"ע (ס"י רצד סט"ו) פסק שמוותר למכור לעכו"ם פירות של ערלה לג' שנים מאחר שלא באו לעולם, וא"כ כשאלנות מלבלבין ועדיין לא עשו פירות יוכל להיות הנאה גם לישראל.

ומכל מקום כתב שהיות ויש שכתב שלא לברך, וגם בספר באר יעקב בשם הגרע"א מסופק בזה, על כן אין לברך. [וכן הכריע הדברי מלכיאל (ח"ג ס"י ב, ובכף החיים (ס"י רכו ס"ק יא)]. אולם בחו"ל יברך, כיון שמוותר לכתחילה להאכיל ערלה לחברו שאינו מכיר בו, מפני שבערלה כך נאמר הלכה ספיקא מותר בחו"ל, וכשחבירו אינו יודע אינו עושה שום איסור, אם כן פשוט שצריך לברך ברכה הנ"ל בחו"ל אף על אילן של ערלה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

סברת 'סופו לנוח' ו'לבוד' בהנחת תפילין

בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' מב) כתב לדון על אחד שהניח תפילין של יד, וכשבא להניח אח"כ של ראש, קודם שהתפילין נגעה בבשרו אחר שהגיעה לאויר הראש הפסיק בדבור, האם נחשב זה להפסק, אם אומרים בזה שכיון שסופו לנוח נחשב כמונח כבר, או לא. וזאת ע"פ מה שאמרו בסוגיין קלוטה כמי שהונחה דמי, ומדין זה אמרו בגיטין (ע"ט:) שכיון שהגיע הגט לאויר הגג הרי זה מגורשת.

למעשה נקט שבנידון זה אין אומרים סברא זו, כיון שכל שהחפץ מונח בידו אין אומרים באופן זה שסופו לנוח, משום שעדיין הדבר תלוי במעשה האדם אם יגמור להניח את התפילין או לא, ואין זה כדבר שכבר זרק מידו, שברור שינוח.

בביאור הלכה (סי' כה ד"ה ואם הפסיק) הביא דבריו, וציין לארצות החיים שכתב שכל שלא הידק התפילין לא נגמרה המצוה. כיוצא בזה העיר גם באשל אברהם (שם) שאף אם נאמר שעיי"ז שהם באויר הראש נחשב הדבר כאילו התפילין מונחים במקומם, מ"מ הרי צריך גם לקושרם ולהדקם, וכל שלא קשר לא קיים המצוה.

ובשו"ת בית שערים (או"ח סי' כד) כתב כמה טעמים למה לא אומרים בתפילין שהם כהונחו כבר אם הם באויר ראשו. אחד הטעמים שכתב הוא שלא שייך קלוטה כמי שהונחה אלא ברשויות כמו רה"י ורה"ר, או רשות אדם לענין קנין, שיש סברא ושייכות בין האויר לרשות. למשל ברשות היחיד יש לכל אדם קנין בקרקע שלו עד רום רקיע, וא"כ אויר שכנגד חצירו או ביתו עד רום רקיע שייך לרה"י, וממילא אם אומרים קלוטה כמי שהונחה הרי הוא מונח ברה"י. כך גם ברשות הרבים שבאוירו משתמשים כולם, וא"כ האויר שייך לרה"ר, וממילא אם אומרים כמי שהונחה הרי הוא מונח ברה"ר. אבל בתפילין לא שייך לומר שכיון שבא באויר כנגד מקום הנחת תפילין הרי זה נחשב כמי שהונחה על הראש, משום שאין שייכות בין האויר של הראש, לומר שהוא שייך לראש. ועיי"ש טעמים נוספים.

בשיעורי ר' דוד פוברסקי (כתובות סי' מב) כתב לדון מדוע ההלכות קטנות לא דן בזה מדין לבוד, שאף שהתפילין מונחים ביד האדם שייך לומר שמדין לבוד הרי הם כמונחים במקומם, ומטעם זה כל שהם בתוך ג' טפחים למקומם, אין הפסק אם דיבר קודם שהידקם.

וביאר עפ"י דברי הארצות החיים שכל שלא הידק התפילין לא גמר מצוות הנחת תפילין, ולכן אף דין לבוד לא יועיל, מפני שכל שלא הידק לא גמר המצוה, ולפי"ז כל שכן שאף אם נאמר שסופו לנוח, אין זה כמהודק, ואם הפסיק הרי זה הפסק. ועיי"ש עוד שדן שע"י שאומרים סופו לנוח אין זה כמונח בפועל אלא שהוא רק דין מונח, ובתפילין אין מועיל דין מונח, אלא צריך שיהיה מונח בפועל. ועיי"ש עוד מה שדן בדן זה.

ועיין בשדי חמד (אסיפת דינים מערכת אות ט) שהביא דברי הלק"ט, [הלכות קטנות] ודן לענין טלית, אם בירך על הטלית והניחו על ראשו, וקודם שהשליכו על כתיפו השמאלית שמע ברכה, אם הוא הפסק, או שמא אומרים בזה שסופו לנוח וכמונח דמי, עיי"ש. וע"ע במאסף לכל המחנות (או"ח סי' כה ס"ק עה).

אכילת דברים מתוקים לחיזוק הלב והמוח

בסוגיין הובא שרב נחמן אמר שמה שלא ענה לשאלת רב בערב, היה זה מחמת שלא אכל 'בשרא דתורא'. בתוס' (ד"ה דלא) ביאר שהיה שרוי בתענית.

כעין זה מבואר גם בעירובין (סד.) אמר שמואל שתה רביעית יין אל יורה, אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי.

כמו כן הוזכר בכמה מקומות על מני מתיקה שמועילים לתורה, באיכה רבה (פתיחות) א"ר חנינא קודם לארבעים שנה היו נוטעים תמרים בבבל לומר שמיני מתיקה מרגלת לשון לתורה, וכעין זה במדרש רבה (רות ג ז) [ועיין בתורה תמימה (שם) מה שביאר בזה], ובארחות צדיקים (שער התשובה ד"ה ואל יתענה) שכתב 'כדאי שלא יחלש לבו יהיה אצלו מין המרקחת המשמחת הלב ויאכל ממנה מעט ויחזק לבו דאין תורה נקנית אלא מתוך שמחה'.

ובספר שבילי אמונה (הו"ד בסגולות ישראל מערכת י אות לג) כתב שכשיגדל הילד ילעיטוהו בדברים המתוקים כי ינקה המוח ויעזור לו לצמיחת שיניו ויועיל לכלי הנשימה.

והנה בספר חסידים (פאראמא, סי' תתרכצ) הביא דברי רב נחמן בסוגיין, והוסיף וכתב, 'לכך כתיב (ויקרא יא מו) זאת תורת הבהמה, התורה אמרה לשחוט בהמה ללומדי תורה, כמו שאדם מרגיל את עצמו, אם יחסר לו לא יהיה לו לב ללמוד'.

במשנת אברהם (ס"ח שם) כתב לדייק מדבריו שבשר שור אין מועיל לצלילות הדעת ללמוד, אלא שכפי שהאדם מרגיל את עצמו כך נצרך לו ללימוד. וכך כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' לו) שלצורך הבנת הלימוד אין צורך לאכול דוקא בשר שור שהרי דגים הם גם דברים החשובים לאכילה ושצריך להשתדל שיהיה זה לאכילה דסעודות השבת, וכן מהרש"ל היה מחשיב לדגים ביותר על סעודת שבת, וא"כ ודאי שמועיל גם אכילת דגים וכל מיני מטעמים שנהנים מהם להבין יותר בלימוד התורה. ומכל מקום כתב שכל זה הוא דווקא להרגילין בזה, אבל לאינם רגילין אין צריכין לזה להבנת התורה בלימודם.

יסוד זה כבר מבואר במסכת חולין (פד.) שדרשו על הפסוק (משלי כז) 'תן חיים לנערותיך', מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין, וברש"י (שם) פירש, תן חיים לנערותיך לבני ביתך, למד דרכי חיים להתספק במזונות קלים.

ועיין בפרי צדיק (במדבר פרשת מסעי ד"ה ובשבת) שכתב שהגם דדרכה של תורה פת במלח וכו' מכל מקום מצינו גם כן ברב נחמן שאמר דלא אכלי בשרא דתורא, וכן כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי (עירובין סד.) והיינו מפני שהיה חתנא דבי נשיאה היה נצרך לו הבשר ויין לדברי תורה להיות דעתו צלולה, והיה האכילה ושתיה בקדושה לשם שמים והיה גם כן כמו שנאמר כי תשמרם בבטנך ואז זוכה לבחינת הדעת, וכן זוכה כל אחד מישראל בשבת שהאכילה בקדושה וזוכין לדברי תורה שיכנסו ללב כנ"ל ודעת לנפשך ינעם וזוכין לשמוע דבר ה'.

צבא קמא עב

קניה בחנות של מחללי שבת

במגן אברהם (או"ח סי' שיה סק"ב) הסיק, שאדם שבישלו עבורו בשבת אפילו במזיד, מותר לו ליהנות מכך למוצאי שבת. וכך העלה המשנה ברורה (שם סק"ה) למעשה.

בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' נ) העיר שמכל מקום אין הדברים אמורים אלא במי שבישלו בשבת בדרך מקרה, אבל מי שמבשל באופן קבוע בשבת עבור אחרים, וכגון בעל פונדק שמחלל שבת ומבשל בקביעות בשבת, אסור למי שנתבשל המאכל שבישלו לאוכלו, כמו למבשל עצמו, והוא קנס שקנסו חכמים.

יתירה מזו כתב, עוד אני אומר אפילו אחרים שלא נתבשל לדעתם ורצונם או אפילו לאלו שלא נתבשל בשבילם כלל אסור להם לאכול מאותו התבשיל שנתבשל בשבת כדי להאכיל לאחרים כדי להרויח בו, דהא סוף מעשה תחלת מחשבתו היה למכור לאחרים ומשו"ה מבשל כדי למכור לאחרים ופשוט.

לפ"ו כתב, שאסור לאחרים לקנות ממנו משום לפ"ע דקיי"ל גם באיסור דרבנן איכא לפ"ע, ואפילו ידוע שיקנו ישראלים אחרים ממנו ולא ידעו או לא יחושו לאיסור זה דלפ"ע מ"מ אולי לא ימצא אחרים הקונים ממנו מאכל שנתבשל ביום שלפניו, מלבד כל זה גם אם אין משום לפני עוור יש עכ"פ משום מסייע ידי עובדי עבירה.

מדבריו מבואר שאסור לאדם לקנות מאכל שמיוצר בשבת, אולם כתב בחוט השני (ח"ב עמוד מא) שאם לא ידוע על מוצר פלוני שנעשה בחילול שבת וכמו שמצוי כיום במפעלים גדולים שמחללים שבת ואי אפשר לדעת באיזו יום הם עשו את המוצר, יש לסמוך על רוב, ואין לאסור לקנות ממפעלים אלו מטעם 'מעשה שבת'.

ומכל מקום כתב שמבואר בכתב סופר שאף במקום שאין בזה חשש הנאה ממעשה שבת, יש בזה איסור משום מסייע ידי עובדי עבירה ולפני עוור לא תתן מכשול.

בנידון זה ידועה תשובת הקהילות יעקב (ליקוטים ח"ב סי' ז) שנשאל בענין בית חרושת של מלט אשר הוא מחלל שבת, האם מותר לקנות מסחורתו. והשיב שלכאורה יש לאסור לקנות ממנו אף מהתוצרת הנעשית בחול, מכיון שאם היו כל היראים נמנעים מלקנות אצלו, היה ממעט בחילול שבת הן בפחות פועלים והן בפחות שעות עבודה. וא"כ נמצא שכל קונה וקונה מסייע ממש שיחלל שבת יותר, ולכן יש בזה איסור לפני עיוור מדאורייתא. וכתב שם שכן הוכיח החזו"א מהמבואר במסכת מועד קטן (יז.) שהמכה בנו הגדול עובר בלפני עיוור לא תיתן מכשול, והיינו טעמא משום שע"י הכאתו, מתעורר אצל הבן הרצון שיעבור על כיבוד אב ואם. וה"ה הכא ע"י קנייתו, מסבב רצון והסכמה לבעל הבית חרושת שימשיך בעבודתו גם להבא.

ומכל מקום כתב בחוט השני (שם) שכל זה הוא רק באופן שע"י ששומרי השבת ימנעו מלקנות מהמפעל שמחלל שבת, ישפיעו בזה על בעלי המפעל שיפסיקו מחלל שבת, אולם אם לא יהא בכך כל השפעה אין בזה איסור משום מסייע ידי עובדי עבירה.

בענין זה הובא בספר דרך שיחה (עמוד רעט) כתב שהחזו"א ביקש מבעל הקהילות יעקב ב' פעמים לכתוב תשובה בהלכה. פעם אחת בענין עגונה, ופעם ב' בענין איסור קניית מלט ממקום המחלל שבת, ומ"מ אמר הקהילות שאינו רוצה לחזור ולהדפיס ענין השני כיון שיש צד להקל לילך אחר הרוב שהרוב הוא לא בשבת וגם אין רוב הציבור יכול לעמוד באיסור שא"כ לא שבקת חיי לכל בריה ואי אפשר לקנות כלום.

צבא קמא עג

האם מותר לשקר ולומר שאינו בתענית

בשו"ע (או"ח סי' תקסה ס"ו) כתב המחבר, המתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה, הוא נענש על כך.

במשנ"ב (סק"ז) כתב בשם הט"ז ומג"א שמלשון השו"ע משמע שאם שואלין אותו אם התענה מותר לומר האמת כיון שאינו עושה להשתבח ולהתפאר, ומ"מ נכון הוא שבכל גווני יאמר שאינו מתענה כדי שלא להחזיק טיבותא לנפשיה אכן אם מפצירין בו לאכול ואינו יכול להתנצל בלא"ה יאמר שהוא מתענה.

בשו"ת שיח יצחק (סי' רנה) כתב להוכיח לנידון זה מרב נחמן שאמר שלא אכיל בישראל דתורא, שהרי רב נחמן ישב בתענית ולא אמר זאת אלא רק אמר שלא אכל בשרא דתורא.

שאלת שלום תלמיד לרבו

בספר חסידים (סי' צו) כתב: אל יתן שלום לרבו כדרך שנותנים חברים זה לזה, ולא יחזיר שלום כדרך שמחזירים שלום, אלא שוחה לפניו ביראה וכבוד, ואומר שלום עליך רבי ומורי.

דין זה מבואר בברכות (כז:): כמבואר ברש"י ותוספות (ברכות כז:), אולם הרא"ש כתב שבירושלמי משמע שאין תלמיד נותן שלום לרבו כלל, אך דעת הבבלי אינה כן שהרי אמרו ששיעור תוך כדי דיבור הוא כדרך שאלת תלמיד לרב, הרי שהתלמיד שואל בכבוד רבו.

אך החיד"א (ברית עולם שם) העיר על ראיית הרא"ש מסוגיין, שהרי גם בירושלמי מובא הדין של שיעור תוך כדי דיבור שהוא כדי שאילת תלמיד לרב, הרי שאין מכך ראייה שהתלמיד שואל בשלום רבו.

בשו"ע (יו"ד סי' רמב סט"ז) לא יתן שלום לרבו כדרך שנותן שלום לשאר העם, אלא שוחה לפניו ואומר לו ביראה ובכבוד שלום עליך רבי. ברעק"א (שם) כתב עפ"י סוגיין שיאמר לו שלום עליך רבי ומורי.

אמנם ברמ"א (שם) הביא בשם י"א, שאין לתלמיד לשאול בשלום רבו כלל. ובברכי יוסף (שם) כתב, שדוקא כשאין רבו רואה אותו, אז אינו צריך להמציא את עצמו לשאול בשלום, אבל אם הוא עובר לפני רבו ורבו רואהו ואינו שואל בשלום, הרי זו דרך בורות.

עוד נפסק (שו"ע שם, ט"ז סק"ה) ואם רבו נתן לו שלום, משיב לו שלום עליך רבי ומורי, מפני שכל שמישיב שלום דרכו להוסיף קצת. ומדין זה כתב בשו"ת באר שבע (סי' נט) שמשמע שלא אמרו שהתלמיד צריך לכפול שלום אלא רק להוסיף קצת, והקשה על פסק השו"ע (יו"ד סי' קמח ס"י) שמשמע שאדם שהקדימו לו שלום, עליו לכפול ב'שלום'.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

הזיק מטבע עתיקה, ובכך התייקרה מטבע אחרת של הניזק

בסוגיין מסופר על רבן גמליאל שסימא את עין טבי עבדו והיה שמח שמחה גדולה כי היה תאב שטבי עבדו יצא לחפשי והמסמא עין עבדו יוצא לחירות.

בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' קא) הקשה מדוע שמח רבן גמליאל הרי עבר על איסור חבלה ונהי שהיה שוגג גם שוגג צריך כפרה. וכתב לבאר שנראה בזה להוכיח כשיטת הטורי אבן (מגילה כח). שאדם יכול למחול על חבלתו שלא יעבור החובל בלאו, וטבי עבדו ודאי מחל על החבלה שרצה להשתחרר ולכן לא עבר רבן גמליאל על לאו ושמת.

והנה בפוסקים דנו (ראה פניני הלכה לעיל יז:) אודות אחד ששבר בקבוק יי"ש בבית מוזיגה, ומיד אח"כ נכנס פתאום ממונה המלך וחיפש ולא מצא דבר, ואילו לא שבר זה את הבקבוק היה מקבל המוזג עונש חמור וגם היו מחרימים את הבקבוק, ונמצא שהניזק הציל את המוכר, האם על השובר לשלם.

עוד דנו הפוסקים אודות אדם שיש לו שני בולים יקרים מאד שכל אחד שוה הון רב ובא אחד וקרע לו בול אחד, ועי"ז עלה ערכו של הבול השני לאותו מחיר שעלו קודם שני הבולים יחד כיצד נדונו לענין חיוב מזיק.

ובשו"ת אור לציון (ח"א חו"מ סי' יא) כתב, ראובן היו לו שתי מטבעות של מטבע עתיקה מזמן קדום וכל מטבע ערכה עתה מאתים וזו עבור שהוטבעו לפני שנים רבות ואינם בנמצא, וחובבי עתיקות משלמים עבורם מחיר זה, והנה עמד שמעון ושף אחת מהן עד שהפסידה לחלוטין ומעתה עלה ממילא מחיר המטבע שנשארה לארבע מאות וזו, האם יתחייב שמעון בתשלומים עבור שהפסיד את המטבע הראשונה.

לאחר שהאריך בצדדי הדינים כתב, שמעון יש לו דין מזיק בידיים ממון גמור של חברו ואין לפוטרו מטעם שהושבח המטבע השני משום שבשעה שהגביהו כבר נתחייב בתשלומין אע"פ שעדיין לא הזיקו והרי עדיין לא הושבח המטבע השני. ואף אם הזיקו בלא הגבהה נראה שעדיין לא הספיק המטבע השני להתייקר עד שיתפרסם הדבר בין חובבי העתיקות. ואף אם נאמר שתיכף ומיד התייקר המטבע השני מ"מ יתחייב משום שהמזיק ממון חברו אע"פ שלא הפסידו מתחייב בתשלומין ואינו יכול לטעון מה הפסדתך. ואין המזיק זוכה בשבח או בחלק מן השבח של המטבע השניה דאדם המזיק אינו זוכה בשבח נבילה ומכ"ש דבנ"ד שחפץ אחר הושבח ולא החפץ הניזוק בעצמו ומכל הנ"ל יוצא שמתחייב שמעון לשלם מאתים וזו כפי מה שהזיקו.

דבר ולא חצי דבר

'מדבר שקר תרחק' (שמות כג ז) י"ל הכוונה שאומר רק חלק מהדבר ואינו משלימו זהו שקר. וז"ש מדבר שקר, היינו חלק מהדיבור הוא בכלל שקר, כי אם היה גומרו היו מתבררים הדברים יותר. וכעין שמובא בגאון א' שמתנגדו נשבע שראה אותו אוכל בת"ב, ולבסוף נתברר שהיה ת"ב שחל בשבת רק שהשקרן לא סיים דבריו. ומזה צריך להרחיק ולא לדון עד שלא תשמע כל הדבר לפרטיו. ובזה י"ל מ"ש שמעון בן שטח במס' אבות והוי זהיר בדבריך שמתוכם ילמדו לשקר. שלכאורה ממנ"פ או שאומר אמת או משקר ומה שייך כאן זהירות. ולהנ"ל י"ל שיהי זהיר לגמור דבריו שלא יצא מזה דבר שקר. וז"ש חז"ל 'עה"פ על פי שנים עדים יקום דבר' (דברים יט טו) דבר ולא חצי דבר, כי בחצי דבר יצא שקר וטעות.

(תפוחי חיים, משפטים)

והתורה אמרה אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס

'אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס' (שמות כג א), היינו שלא לדבר רע על שום אחד מישראל ח"ו, כי על ידי זה יצטרך להיות עד חמס, כשמקטרג הרשע זה היצר הרע, ויביא אותו לעדות על דבריו, ולכן גם כשיצטרך לגנות איזה מדה רעה, ולדבר מאיזה אדם רשע, יאמר בפירוש שאינו מדבר על עצם האדם רק על המדה הרעה.

(בעל שם טוב על התורה, משפטים)

מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן היינו לשלם כפל דו"ה שזה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה וכו'

'ארבעים יכנו' (דברים כה ג). מלקין אותו שתי ידות מלאחריו ואחת מלפניו (מכות כג). כי כל חוטא פונה עורף אל השכינה ועושה עין של מעלה כאילו אינו רואה, ויש לך חוטא שמעיז פניו נגד ה' כמ"ש (משלי כא כט) העז איש רשע בפניו. וכשם שהחמירה תורה בגנב יותר מבגזלן והוטל עליו הכפל לפי שמכחיש עין של מעלה ואינו מושה עבד לקונו משא"כ בגזלן (ב"ק עט:), כך הוטל עליו הכפל ללקות פי שנים מאחוריו וחלק א' מלפניו כי בכל חטא יש לספק אם העז בפניו או אם פנה עורף אל ה' ואז חטאו כפול.

(כלי יקר דברים כה ב)

משנת המועדים

"עוז והדר"

פסח

משניות, רי"ף ופסקי הרא"ש. מפרשי היד החזקה במהדורת 'עוז והדר', מהרש"א, ילקוט מפרשים, וילקוט ביאורים. אליבא דהלכתא, פניני הלכה וכפתור ופרח. מנחת חינוך, שו"ע הרב. משנ"ב המבואר וערוך השלחן.

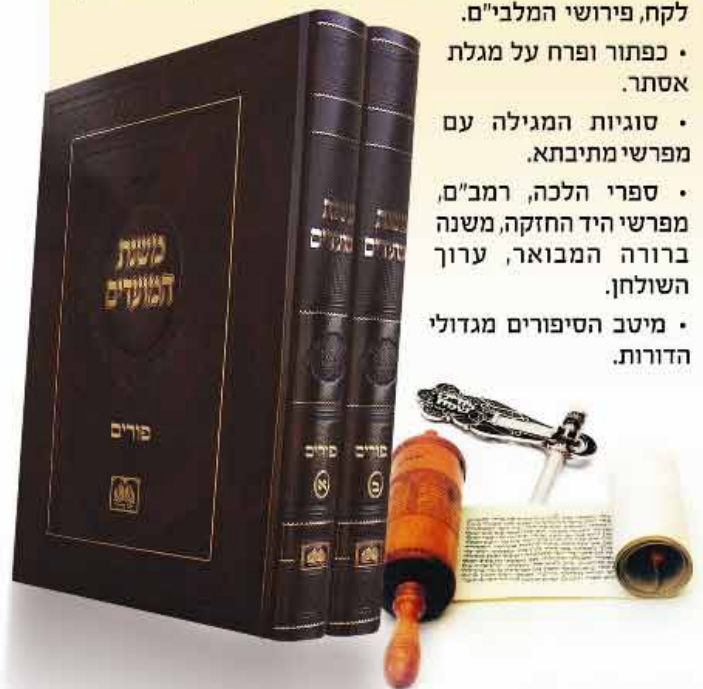
עליהם גם נוספו: זוהר הקדוש, מהר"ל, של"ה, תפארת שלמה, יסוד ושורש העבודה, דרך פקודין, ומאמרים יקרים. סדר אמירת קרבן פסח, אגרות מהר"ש אוסטרופאליע, פניני המועדים, אוצרות מספרי החסידות ומקבץ מעשיות וסיפורים נבחרים.

פורים

• מגלת אסתר בעימוד מפואר עם, תרגום, רש"י, אבן עזרא, בעל הטורים, ראשון לציון, מגלת סתרים הדר עזר, שפתי חכמים, תולדות אהרן.

• מגלת אסתר עם, תרגום שני - עם ביאור פתשגן הכתב, יוסף לקח, פירושי המלבי"ם.
• כפתור ופרח על מגלת אסתר.
• סוגיות המגילה עם מפרשי מתיבתא.
• ספרי הלכה, רמב"ם, מפרשי היד החזקה, משנה ברורה המבואר, ערוך השולחן.
• מיטב הסיפורים מגדולי הדורות.

מתנה יהודית מקורית

מיוחד למלמדים

**אוצר
המגילה**

מתנת פורים לתלמידים

מנהלי מוסדות וארגונים

בעקבות הביקוש הרב ניתן לרכוש את 'משנת המועדים' במרוכז לפרטים: מוטי 0527686769

ניתן גם להשיג במארז מהודר ומפואר במיוחד

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות